

Full Planet, Empty Plates, 2012

- The New geopolitics of Food Scarcity

Lester R. Brown

Bristen på mat hotar att bli hela vår civilisations fall. Lester R. Brown och hans forskarteam på Earth Policy Institutet i Washington D.C vill göra oss medvetna om hur lite tid vi har på oss att vända skutan som just nu styr mot tidernas mest fatala hungersnöd. Matbristen i vissa delar av världen är redan så akut att den tar sig allt mer globala uttryck. För mer än 30 år sedan bidrog Lester R. Brown till att införa begreppet ”ekologisk hållbar utveckling” och han har i media beskrivits som en av världens mest inflytelserika tänkare. I boken Full Planet Empty Plates ger oss författaren först en lång rad skrämmande fakta men sedan också lösningar på problemen. Världsmarknadens livsmedelpriser har mer än fördubblats det senaste decenniet. I ett land som USA där 9 % av inkomsten för en familj går till mat kanske man kan klara en sådan påfrestning men i många av världens redan fattiga länder går idag 50-70% av inkomsten till mat för fattiga familjer med stora barnaskaror. Det är nu rutin i miljontals familjer att ha ofrivillig fasta och regelmässigt inte äta något alls en eller flera dagar i veckan.

Matbristen är idag det absolut största hotet mot världsfred och välfärd och vi kan inte ta oss tid att fundera mera, menar Brown. Världens spannmålsreserver måste fyllas för att säkra att inte masshungern leder till väpnade konflikter. Vi vet vad som måste göras och vi har resurser och redskap för att göra det så vad väntar vi på?

2012-års dåliga majsskörd i USA kan vara gnistan som sätter fart på världens hungersnöd på samma vis som matkrisen 2008 gjorde att världsmarknadspriserna på spannmål plötsligt fördubblades. De exporterande länderna satte då förbud på utförsel för att de inhemska priserna inte skulle stiga. Importländerna som var beroende av att få köpa blev skrärade och kände sig tvingade att köpa eller arrendera mark i andra länder. På så vis startade den nya geopolitiken då varje land kämpar för sina egna, i realiteten kortsiktiga intressen. Bönder tvingas att vakta sina åkrar och inhemska stridigheter med ibland dödliga utgångar har blivit ett problem på många håll i världen, likt det vi tidigare sett främst i samband med drogrelaterade grödor. Med den ökade bristen på livsmedel ökar också risken för politisk instabilitet genom tvistemål relaterade till mark, vatten och grödor. Livsmedelsoroligheter kan leda till att regeringar faller och till att hela politiska system kollapsar.

Typiskt för den här nya geopolitiken är att den globala konkurrensen intensifieras och även internationella relationer blir ansträngda. Förr kunde jordbruksdepartementet i ett land stimulera livsmedelsproduktionen genom att tillföra pengar. Idag är livsmedelsystemet mer komplicerat med många intressenter beträffande mark, vatten, transporter, familjeplanering. Dessutom tillkommer mellanstatlig juridik där olika rättssystem ska komma överens.

Vi har nya problemområden att förhålla oss till för att få bukt med matbristen. *Den sjunkande grundvattennivån* är ett av de mest oroande. Idag går 70% av världens vattenförbrukning åt genom bevattning av åkermark och fruktodlingar. Vatten produktiviteten kan höjas genom nya vattensystem. Istället för att översvämma grödor bör man uppmuntra till vattenspridning eller helst droppbevattning. På så vis avdunstar vattnet minimalt. Man ska också uppmuntra till odling av grödor som kräver mindre vatten, till exempel vete istället för ris. Städernas förbrukning är inte lika stor men kan minskas ytterligare med ransonering genom ökade literpriser vid ökad vattenförbrukning.

Jorderosionen är en annan svårighet för dagens livsmedelsproducenter. Det översta jordlagret blåser iväg på grund av vattenbrist. Man kan ta upp redan beprövade knep som terrassodling och gräsplantering som räddade bland annat Kaliforniens jordbruk eller varför inte allésystem, som vi ju i södra Sverige har haft redan sedan 1500talet, för att hindra jordflykten på de skånska slätterna. Författaren förespråkar också att man inte varken plöjer eller harvar marken i utsatta områden för att ge den stabilitet. Istället kan man borra ner fröna och bekämpa ogräs med bekämpningsmedel om det skulle behövas. Något som man väl ändå måste betrakta som lite kontroversiellt, för det kommer ju med all sannolikhet behövas om inte ogräset skall äta upp den åtråvärda åkermarken?

Den stigande temperaturen bidrar också till att dagens bönder har svårt att utvidga produktionen tillräckligt snabbt för att säkra spannmålsreserven. Genom ökade skatter går det att skära ner på koldioxidutsläppen till förmån för vind och solenergi och undvika de värsta konsekvenserna av klimatförändringen som tillsammans med andra faktorer har rubbat livsmedelsproduktionen. Den accelererande *befolkningsökning* skulle kunna förhindras genom utbildning, hälsovård och familjeplanering, *ökad köttkonsumtion* på grund av vissa gruppers klättring i näringskedjan är andra exempel på livsmedelsobalans. Det vill säga fler har råd med dyr mat på den stora massans bekostnad. Den ökade produktionen av biobränsle är också en oroande faktor där mark, vatten och livsmedel som skulle kunna livnära människor istället går till att framställa bilbränsle.

Världens spannmålsöverskott sjunkit från 107 dagar till 74 dagar de senaste åren. Brown skriver att vi borde ha minst 110 dagars konsumtion i reserv för att uppnå livsmedelstrygghet för dagens folkmängd. Han har övertygar med sin argumentation om att maten är den svagaste länken i vår civilisation. Vi dör ut av undernäring...och övergödning. Fetmarelaterade sjukdomar hotar västvärldens välfärd. Författaren uppmanar var och en av oss att dra vårt strå till stacken genom att lära oss mer och engagera oss på lokalnivå. Självt förmedlar Brown med sin enkelhet och tydlighet LUST att gå ut och missionera. Han ger oss receptet och nu är det upp till oss att sätta bröd på bordet.